

16

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego

JAWNE
SLUZBOWEGO

Egz. Nr 1

mjr dypl. Edward KUŹNIEWSKI

Temat: ORGANIZACJA I PROWADZENIE MARSZU
PRZEZ DYWIZJĘ NA DUŻĄ ODLEGŁOŚĆ

(Skrypt)

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Swierczewskiego

32794

REMBERTÓW

LUTY

1964

Handwritten signature

16

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

JAWNE
DZIAŁY
SŁUŻBOWEGO

Egz. Nr 1

mjr dypl. Edward KUŹNIEWSKI

**Temat: ORGANIZACJA I PROWADZENIE MARSZU
PRZEZ DYWIZJĘ NA DUŻĄ ODLEGŁOŚĆ**
(Skrypt)

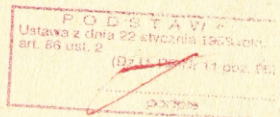
Biblioteka Szkoleniowa Dział I
Nr ewid. 04216
55
ASG im. gen. br. K. Świerczewskiego

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
832794

mm

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni Karola Świerczewskiego

Prot. prot. 12657

DO DZYTU
JAWNE
Egz.nr... 1

"ZATWIERDZAM"
SZEŃ KATEDRY TO i SZT.OPERAC.

płk dypl.prof. Jan KURNIEWICZ

Dnia 1964 r.

mjr dypl. Edward KUZNIEWSKI

"ORGANIZACJA I PROWADZENIE MARSZU PRZEZ DYWIZJE
NA DUŻA ODLEGŁOSC".

/ s k r y p t /

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
Nr 132794

WARSZAWA-REMBERTOW

l u t y

1964 r.

Wstęp.

I. Ogólne zasady marszu.

1. Warunki w jakich może być organizowany i prowadzony marsz na dużą odległość.
2. Rodzaje marszów.
3. Pas marszu i marszrutę.
4. Ugrupowanie marszowe dywizji.
5. Planowanie przerw /odpoczynków/ w marszu.

II. Organizacja marszu.

1. Wypracowanie decyzji.
2. Organizacja zabezpieczenia bojowego i współdziałania.
3. Regulacja ruchu w marszu na dużą odległość.
4. Organizacja dowodzenia i łączności.

III. Wykonanie marszu.

1. Wyciąganie kolumn.
2. Prowadzenie marszu.

Wstęp.

Polska z punktu widzenia swego położenia geograficznego nie ma bezpośredniej granicy z państwami wchodzącymi w skład agresywnego bloku NATO. W związku z tym nasze wojska operacyjne wchodzące w skład sił Zbrojnych Układu Warszawskiego zanim zostaną użyte w bitwie muszą być przegrupowane na kierunek przewidziany w planach operacyjnych. Uwzględniając dotychczasowe rejony dyslokacji, odległość poszczególnych związków taktycznych od przypuszczalnego rejonu zaangażowania ich w bitwie wynosi od 300 do 800 km.

Ewentualna przyszła wojna może rozpocząć się w różnej sytuacji. Może poprzedzić ją okres zaostrzającej się międzynarodowej sytuacji politycznej lub niespodziewanie. Przy czym nie wykluczony jest przypadek.

Wydaje się jednak, że dobre rozeznanie w sytuacji międzynarodowej pozwala na wykrycie bezpośrednich przygotowań przeciwnika do rozpoczęcia wojny /przykład - kryzys w rejonie morza Karaibskiego - październik 1962 r./ . W takiej sytuacji można poczynić pewne przedsięwzięcia mające na celu wzmocnienie gotowości bojowej wojsk, a nawet dokonania przegrupowania i ześrodkowania ich w rejonach wyjściowych zapewniających im dogodne warunki wejścia do bitwy.

W wypadku wybuchu wojny niespodziewanie lub przez przypadek, pierwsze uderzenie przeciwnika bronią raketowo-jądrową może zastać związki taktyczne /oddziały/ w garnizonach, rejonach alarmowych, poligonach ćwiczebnych itp. W takiej sytuacji wszelkiego rodzaju przegrupowania wojsk będą się odbywały w bardzo trudnych i skomplikowanych warunkach. W wyniku pierwszego raketowo-jądrowego uderzenia przeciwnika, związki taktyczne mogą ponieść znaczne straty. Przegrupowanie wojsk będzie dokonywane w warunkach dużych zniszczeń i skażeń promieniotwórczych, szczególnie węzłów i szlaków komunikacyjnych.

Przegrupowanie dywizji może odbywać się różnymi sposobami: marsz, przewóz koleją, transportem lotniczym, transportem wodnym śródlądowym i morskim oraz sposobem kombinowanym /wykorzystania jednocześnie dwóch i więcej rodzajów transportu/.

W okresie poprzedzającym wojnę /okres zaostrzającej się sytuacji międzynarodowej/ przegrupowanie dywizji w rejon wyściowe do działań może być dokonane pod pozorem ćwiczeń lub udziału na manewrach. Ćwiczenia te będą miały charakter marszu, przewozów wojsk koleją oraz prowadzenia działań zaczepnych. W toku ćwiczeń /manewrów/ szeroko może być wykorzystany transport lotniczy, a niekiedy i morski.

Z chwilą wybuchu wojny głównym sposobem przegrupowania dywizji najczęściej będzie wykonanie marszu na etatowych środkach transportowych. Natomiast przegrupowanie dywizji transportem kolejowym ze względu na duże zniszczenia, których może dokonać nieprzyjaciel bronią masowego rażenia na kolejowych liniach komunikacyjnych /stacje kolejowe, mosty itp./ oraz dużych strat w taborze kolejowym będzie bardzo utrudnione a w wielu wypadkach niemożliwe. Wykorzystanie pozostałych rodzajów transportu takich jak lotniczy, wodny, śródlądowy i morski dla przegrupowania wojsk, szczególnie w początkowym okresie wojny jest mało prawdopodobne. Biorąc pod uwagę możliwości naszego kraju w lotnictwie transportowym i okrętach /statkach/ będą one wykorzystane przede wszystkim do przewiezienia desantów powietrznych i morskich.

Dochodzimy więc do wniosku, że podstawowym sposobem przegrupowania dywizji, z chwilą wybuchu wojny, z rejonów obecnej dyslokacji w rejon działań bojowych, jest wykonanie marszu na etatowych środkach transportowych. Wyposażenie współczesnej dywizji /DZ, DPanc/ w wysokiej jakości środki transportowe i wozy bojowe, pozwala na wykonanie marszu na znaczne odległości w szybkim tempie i przy zachowaniu pełnej gotowości bojowej.

Oprócz prowadzenie marszu na dużą odległość przez związki taktyczne /operacyjne/ w początkowym okresie wojny /może być rozpoczęty przed wybuchem wojny/, jak i w toku jej trwania w celu zajęcia rejonów wyjściowych do działań, wojska będą wykonywały marsze w toku działań bojowych, a szczególnie w czasie natarcia. Masowe użycie broni masowego rażenia, brak ciągłych frontów, duże luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela, pozwalają na wykonywanie

bojowych w ugrupowaniu marszowym /pościg, wejście do walki w lukę lub na kierunku wykonywanych zmasowanych uderzeń jądrowych itp./ oraz tempie działań zbliżonym do marszu. Ponadto wszelkiego rodzaju przesunięcia drugich rzutów i odwodów będą się odbywały poprzez wykonywanie marszów. Będą to marsze wykonywane na mniejsze odległości i powinny być rozpatrywane raczej w ramach organizacji i prowadzenia współczesnego natarcia /operacji zaczepnej/.

W niniejszym skrypcie zostanie omówiony marsz dywizji na dużą odległość, jako jeden z podstawowych rodzajów przegrupowania jej w rejon działań bojowych.

I. Zasady ogólne.

1. Warunki w jakich może być organizowany i prowadzony marsz na dużą odległość.

Za marsz na dużą odległość należy uważać taki marsz, który ze względu na warunki terenowe, techniczne i sytuację taktyczno-operacyjną przekracza dobowe możliwości wojsk. W przeciętnych warunkach może to być odległość wynosząca powyżej 250 - 350 km.

W szczególnie skomplikowanej sytuacji w wyniku pierwszego uderzenia rakietowo-jądrowego nieprzyjaciela i trudnych warunkach terenowych odległość ta może być mniejsza. Stąd wniosek, że każda nasza dywizja przeznaczona do wzięcia udziału na froncie w składzie wojsk operacyjnych z chwilą wybuchu wojny będzie wykonywała marsz na dużą odległość.

Celem marszu jest doprowadzenie wojsk do wyznaczonego rejonu na czas i w pełnej gotowości bojowej oraz w ugrupowaniu zapewniającym jak najlepsze warunki wykonania przewidywanego zadania bojowego lub osiągnięcia rejonu stanowiącego treść zadania bojowego. Osiągnięcie celu marszu w dużej mierze zależy od dokładnej organizacji marszu, sprawności technicznej wozów bojowych i transporterów opancerzonych, poziomu wyszkolenia i doświadczenia załóg, a szczególnie mechaników - kierowców oraz materiałowo - technicznego zabezpieczenia marszu.

Marsz dywizji w zależności od jej położenia i sytuacji, może rozpocząć się z rejonów dotychczasowej /pokojowej/ dyslokacji, rejonów ześrodkowania /odpoczynków/ lub ugrupowania bojowego. Dywizja rozpoczynająca marsz z rejonów pokojowego rozmieszczenia wojsk /garnizonów, poligonów/, przechodząca do wykonania zadań pierwszego dnia marszu, powinna rozpocząć go po uprzednim zajęciu przez oddziały /pododdziały/ rejonów alarmowych. Rozpoczęcie marszu z dotychczasowych rejonów dyslokacji wojsk z punktu widzenia jego organizacji, a głównie zagrożenia lub oddziaływania przez nieprzyjaciela bronią masowego rażenia jest utrudniona. Zajęcie rejonów alarmowych przez poszczególne oddziały dywizji odbywa się zgodnie z rozpracowaną w okresie pokoju dokumentacją gotowości bojowej /alarmu bojowego/.

W rejonach alarmowych dywizja powinna osiągnąć pełną gotowość bojową do wykonania marszu pod każdym względem /ukompletowania stanów osobowych, materiałowo-technicznego zaopatrzenia, planowanie marszu itp./.

Natomiast dywizja przechodząca do marszu z uprzednio zajętego rejonu ześrodkowania lub kontynuująca marsz w kolejnym dniu, rozpoczyna marsz z rejonu dłuższego odpoczynku /ześrodkowania/, a niekiedy i ugrupowania bojowego.

Ze względu na zagrożenie lub oddziaływanie przez nieprzyjaciela na głębokie tyły bronią masowego rażenia, marsz powinien odbywać się w sposób rozśrodkowany. Pozwala to na uniknięcie lub w poważnym stopniu zmniejszenie strat od uderzeń raketowo-jądrowych nieprzyjaciela. Rozśrodkowanie w marszu osiąga się przez należyty wybór marszrut oraz przyjęcie odpowiedniego ugrupowania marszowego na marszrutach. Ugrupowanie marszowe powinno zapewnić sprawny manewr w toku marszu w celu obejścia rejonów skażonych lub zniszczonych bronią masowego rażenia, a szczególnie przy przekraczaniu przeszkód wodnych /rzek/. Istnieją^{ce} lub dodatkowo zbudowane przeprawy /mosty/ będą napewno obiektami uderzeń broni raketowo-jądrowej nieprzyjaciela.

Oprócz bezpośrednich walk na froncie nieprzyjacieli będzie aktywnie działał na tyłach naszych wojsk oraz na głębokim zapleczu. Działania te będą prowadzone głównie przez pododdziały dywersyjne oraz desanty powietrzne. W związku z tym wydaje się, że każdy marsz, bez względu na jego odległość od linii frontu, powinien być ubezpieczony. Ponadto należy prowadzić rozpoznanie nie tylko za nieprzyjacielem /dywersantami, desantami/ ale i rozpoznanie terenu /dróg, przepraw/ powietrza i wody w celu ustalenia skażeń i zakażeń.

Uwzględniając szeroką działalność nieprzyjaciela na głębokich tyłach, dywizja w każdej chwili powinna być w stałej gotowości do przyjęcia walki z nim, a szczególnie w miarę zbliżania się do strefy bezpośrednich działań wojsk operacyjnych.

Zagadnienie organizacji marszu na dużą odległość jest dosyć skomplikowane, zwłaszcza w początkowym okresie wojny. Nieprzyjaciel wykonując pierwsze uderzenie bronią raketowo-jądrową na głębokie tyły będzie dążył do sparaliżowania życia politycznego, gospodarczego oraz dowodzenie wojskami maszerującymi w kierunku frontu. Dlatego też marsz dywizji celem zajęcia rejonów wyjściowych do działań powinien być szczegółowo zaplanowany na szczeblach wyższych /sztab okręgu wojskowego lub armia/. Planując marsz na dużą odległość należy mieć na uwadze, że nasze wojska będą wykonywały marsz nie tylko na własnym terenie ale i na terenach państw zaprzyjaźnionych /NRD/ oraz utraconych przez nieprzyjaciela.

W zasadzie wojska operacyjne wykonujące marsz z głębi kraju w kierunku frontu powinny mieć na marszrutach "zielone światło". Oznacza to, że poszczególne dywizje wchodzące w skład armii ogólnowojskowej lub wykonujące marsz samodzielnie powinny dążyć do jak najszybszego osiągnięcia rejonów wyjściowych lub rubieży wejścia do bitwy. Natomiast zagadnienia związane z utrzymaniem dróg, przepraw, regulacją ruchu, materiałowo technicznym zabezpieczeniem, maskowaniem itp. należy do sztabów wyższych szczebli, a głównie wojsk OTK

zarówno własnego kraju jak i NRD.

O ile marsz dywizji jest wykonany na terenie utraconym przez nieprzyjaciela, wówczas zabezpieczenie marszu należy do wojsk operacyjnych, w którym udział biorą siły i środki dywizji.

Marsz celowym jest wykonywać w nocy lub w warunkach ograniczonej widoczności, ponieważ w tych warunkach w większym stopniu zabezpiecza się maskowanie przegrupowania wojsk i zmniejsza się możliwość oddziaływania nieprzyjaciela.

Rozwój współczesnej techniki, a szczególnie zastosowanie noktowizji w wozach bojowych, transporterach opancerzonych i samochodach - w znacznym stopniu ułatwia wykonanie marszów nocnych.

2. Rodzaje marszów.

Marsz dywizji na dużą odległość będzie z zasady marszem czołowym /dofrontowym/ mającym na celu przesunięcie wojsk z głębokich tyłów lub z innego kierunku w rejon, z którego wejdzie ona do bitwy.

W zależności od stopnia wysiłku składu osobowego i sprzętu marsz może być normalny lub forsowny. Czynnikiem decydującym o charakterze marszu /normalny czy forsowny/ jest czas trwania efektywnego marszu a nie przebyta odległość.

Pod pojęciem czasu trwania efektywnego marszu, przyjmuje się czas samej jazdy, wyłączając czas przeznaczony na odpoczynki stanu osobowego, obsługę techniczną itp.

Kalkulując marsz należy mieć na uwadze ogólną potrzeby marszowe wojska. Praktyka szkoleniowa oraz ćwiczeń w okresie pokojowym wykazuje, że dla zachowania pełnej zdolności bojowej dywizji należy wyznaczyć około 8 godzin czasu na odpocznik /w tym czas na posiłki i inne osobiste potrzeby ludzi/. Pozostały czas około 16 godzin można przeznaczyć na marsz, obsługiwanie materiałów -techniczne wozów bojowych /pojazdów/ w czasie marszu i po marszu oraz na wyciąganie i wciąganie kolumn.

Wydaje się, że na podział marszu nie może mieć wpływu szybkość /tempo/ marszu, bowiem we współczesnych warunkach każdy marsz wykonuje się na maksymalnych szybkościach eksploatacyjnych wozów bojowych, transporterów opancerzonych i innych pojazdów w danych konkretnych warunkach. Szybkość marszu dywizji zależy od wielu czynników, z których najważniejszymi są: stan - techniczny wozów bojowych /pojazdów/, wytrzymałość fizyczna i psychiczna załóg wyszkolenie kierowców, stan dróg, pora roku i dnia oraz oddziaływanie nieprzyjaciela.

Wychodząc z powyższych założeń, można skalkulować wykorzystanie czasu w ciągu jednej doby następująco:

- odpoczynki - 8 godzin;
- materiałowo-techniczne obsługiwane sprzętu w marszu i po marszu; - 3-4 godziny;
- wyciąganie kolumn oraz zajmowanie rejonu - 1 - 2 godziny.

Razem więc czas potrzebny na zachowanie fizycznych i moralnych zdolności bojowych ludzi oraz utrzymanie w należytych stanie technicznym sprzętu bojowego potrzeba około 12 - 14 godzin. Zatem na efektywny marsz pozostaje około 10 - 12 godzin.

Potwierdzają to badania wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii, z których wynika, że uwzględniając obecne wyposażenie dywizji, w sprzęt pancerny, ludzie nie tracą zdolności bojowej o ile zachowany jest reżim zbliżony do następującego:

Kolejna doba marszu	Czas pracy /jazda i obsługa techniczna	Odpoczynek /sen/	Krótkie odpoczynki i czas na posiłki /razem/	Uwagi
1	2	3	4	5
Pierwsza	14-15 godzin	-	9-10 godz.	W czasie badań stosowano warunki następujące: 1/40-60% czasu włączy zamknięte;
Druga	9-12 "	3-5 godz.	9-10 "	
Trzecia	14-15 "	-	9-10 "	

1	2	3	4	5
Czwarta	7-9 godzin	6-7 godzin	9-10 godz.	2/ wentynatory - otwarte
Piąta	14-15 "	-	9-10 "	
Szósta	8-11 "	4-6 "	9-10 "	3/ temperatura i wilgotność powietrza przec. dla maja lub września.
Siódma	7-9 "	6-7 "	9-10 "	
Ósma	9-12 "	3-5 "	9-10 "	

Z kalkulacji tych wynika, że dywizja wykonując marsz normalny po drogach o średniej nawierzchni z przeciętną szybkością 20 - 25 km/godz. może przebywać w ciągu jednej doby przestrzeń 200 - 300 km/ 10 - 12 x 20 - 25 = 200 - 300 km/.

Za marsz forsowny należy uważać taki marsz, podczas którego zwiększa się czas efektywnej jazdy kosztem odpoczynków stanu osobowego /odpoczynki mogą być zmniejszone do 5-6 godz./,

Dywizja wykonująca marsz na dużą odległość w ciągu kilku dni nie jest w stanie wykonywać tylko marszu forsownego. Odbiłoby to się ujemnie na jej gotowości bojowej. Przeprowadzane badania wykazują, że drugą dobę marszu, stan osobowy powinien spać w granicach od 3 do 7 godzin. Wskazują na to dane Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii /tabela/. Stąd wniosek, że w dniach, w których przewidziany jest dłuższy odpoczynek przeznaczony na sen, będzie nosił charakter marszu normalnego.

A więc marsz dywizji powinien być tak organizowany i wykonywany aby jednocześnie uwzględniał zarówno potrzeby pola walki jak i rzeczywiste możliwości techniczne sprzętu oraz zdolność fizyczną i psychiczną ludzi.

W początkowym okresie wojny nasze dywizje przeznaczone do wzięcia udziału w składzie wojsk operacyjnych będą wykonywały zarówno marsze forsowne jak i normalne. Zależało to będzie głównie od sytuacji na froncie i odległości na jaką będą wykonywały marsz.

x/ Tabela została wykorzystana ze skryptu p/ka dypl. prof. MADEJSKI "Operacja zaczepna armii ogólnowojskowej w początkowym okresie wojny".

Marsz jest najbardziej uciążliwy dla mechaników - kierowców /kierowców/. Dlatego zawsze należy dążyć do tego, aby na każdy wóz bojowy /pojazd/ było dwóch ludzi, posiadających kwalifikacje kierowców, którzy by na zmianę prowadzili wozy bojowe /pojazdy/.

Podobnie jak stan osobowy, tak i sprzęt ma ograniczone możliwości. Wszystkie czołgi transportery opancerzone i samochody po przebyciu około 1000 km wymagają przeglądu technicznego, na który trzeba zużyć przeciętnie od 6 do 14 godzin. W marszu na dużą odległość w początkowym okresie wojny przeglądy techniczne z zasady będą prowadzone etapami w czasie marszu na krótkich i dłuższych odpoczynkach.

Na sprawne wykonanie marszu na dużą odległość przez dywizję ma duży wpływ należyte zabezpieczenie w paliwo przed marszem jak i uzupełnienie go w toku marszu. Przed rozpoczęciem marszu wszystkie czołgi, transportery opancerzone i samochody powinny posiadać pełne zbiorniki zasadnicze jak i zapasowe, dodatkowe.

Zapasy paliwa w wozach bojowych /czołgach T-54-A i transporterach opancerzonych/ wraz z doraźnymi, praktycznie wystarczają na przebycie około 450 km, natomiast w samochodach około 600 km. W marszu wszystkie wozy bojowe, samochody powinny korzystać przede wszystkim z paliwa znajdującego się w zbiornikach doraźnych. Uzupełnienie paliwa i smarów w pojazdach mechanicznych powinno odbywać się w czasie przerw w marszu /na dłuższych odpoczynkach/ po przebyciu 100-150 km, a w wyjątkowych wypadkach raz na dobę.

Uzupełnienie paliwa i smarów w tyłach oddziałów i dywizji należy dokonywać w czasie długich odpoczynków, ze składów armijnych, a głównie okręgowych lub urzędu rezerw państwowych /URP/ rozmieszczonych na kierunku marszu dywizji.

Wydaje się sprawą naturalną w marszu na dużą odległość, że utrzymanie gotowości bojowej dywizji przez cały czas na najwyższym poziomie jest niemożliwe. Będą występowały pewne wahania, okresy spadku i wzrostu zdolności bojowej wojsk. Koniecznym jest aby okresów spadku było jak najmniej, a okresy największej gotowości przypadały wówczas, gdy

zgodnie z przewidywanymi i wytworzoną sytuacją bojową jest ona najbardziej konieczna.

3. Pas marszu i marszrutę.

Dywizja zmechanizowana /pancerna/ zarówno w początkowym okresie wojny jak i w toku jej trwania może wykonywać marsz na dużą odległość w składzie armii ogólno-wojskowej, zorganizowanej na bazie Okręgu Wojskowego lub samodzielnie.

We wszystkich wypadkach w celu wykonania marszu dywizja powinna otrzymać marszrutę lub pas marszu. Wyznaczenie dla dywizji marszrut lub pasa marszu zależy będzie od konkretnych warunków, a przede wszystkim kierunku na którym wykonywany jest marsz, sieci i stanu dróg, istniejących mostów na większych przeszkodach wodnych, natężenie innych ruchów itp. Uwzględniając wydzielenie pewnej ilości dróg tranzytowych na terenach Polski dla potrzeb wojsk sojuszniczych /Armii Radzieckiej/ oraz potrzeb obrony terytorium kraju, istniejąca sieć dróg i przepraw /mostów/ na większych przeszkodach wodnych zmusza nas do należytego ich wykorzystania i szczegółowego planowania przez szczeble wyższe, biorąc pod uwagę zarówno potrzeby wojsk operacyjnych jak i potrzeby gospodarki narodowej.

Oprócz tego, przegrupowanie naszych wojsk operacyjnych w rejony wyjściowe do działań, wymaga ustalenia z władzami NRD dróg, które będzie można wykorzystać. Na dowolną swobodę wyboru dróg na terenie NRD nie należy liczyć.

Wyżej wymienione czynniki wskazują, że dywizje wchodzące w skład wojsk operacyjnych, mające wykonać marsz, powinny otrzymać z zasady konkretne marszrutę, za utrzymanie których i regulację ruchu na nich powinny odpowiadać wojska OTK oraz siły i środki układu terytorialnego. Tak postawiony problem wykorzystania dróg i ich zabezpieczenie, zapewnia wysokie tempo marszu wojsk operacyjnych oraz odciąża je w poważnym stopniu od angażowania swoich sił i środków w toku marszu.

Dywizja wykonująca marsz na dużą odległość powinna otrzymać 2 - 3 drogi, w miarę możliwości najprostsze, o twardej nawierzchni, dochodzące nie tylko do stałych mostów na rzekach, ale wprowadzające na zapasowe punkty przeprawowe. Wydzielenie dla dywizji 2 - 3 marszrut, zapewnia jej przyjęcie odpowiedniego ugrupowania marszowego, sprawne dowodzenie wojskami oraz szybkie i zorganizowane przejście z ugrupowania marszowego w ugrupowanie bojowe i rozwinięcie na decydującym kierunku 2 - 3 oddziałów.

Marsz dywizji po jednej marszrucie w obecnych warunkach przy tak dużej ilości sprzętu bojowego i samochodów jest raczej nie typowy ze względu na głębokość ugrupowania marszowego. Utrudnia to wyciąganie tak długiej kolumny, dowodzenie w toku marszu oraz rozwinięcie sił głównych dywizji przy wejściu jej do bitwy.

Mogą być również wypadki, kiedy dywizja otrzyma pas marszu. Będzie to miało miejsce najczęściej na kierunkach drugorzędnych, gdzie natężenie ruchu innych kolumn jest ograniczone. Szerokość pasa marszu dla dywizji może wynosić w granicach 30-50, a niekiedy i więcej km. W przydzielonym pasie dowódca dywizji na podstawie oceny terenu /dróg, mostów/ wybiera najdogodniejsze marszruty. Wybór marszrut będzie limitowany nie tylko tyle istniejącymi drogami, których może być w przydzielonym pasie więcej jak 2-3 ale głównie stałymi i dodatkowo zbudowanymi mostami na większych przeszkodach wodnych /rzekach/.

Biorąc pod uwagę warunki prowadzenia marszu, wygodniej jest gdy dywizja otrzyma pas marszu. Umożliwia to dowódcy swobodny wybór dróg oraz zapewnia nieskrępowany manewr ugrupowania marszowego w wyznaczonym pasie. Ma to szczególnie znaczenie w warunkach silnego oddziaływania przez nieprzyjaciela bronią masowego rażenia na maszerującą dywizję oraz wrażliwe odcinki marszrut; mosty, wiadukty itp.

Z drugiej jednak strony przydzielenie dla dywizji pasa marszu nasuwa dowódcy dywizji pewne trudności w zakresie organizacji marszu. Wymaga to od dowódcy i sztabu dywizji odpowiedniego uzgodnienia z wojskami OTK oraz siłami i środkami układu terytorialnego zagadnień związanych z zabezpieczeniem bojowym, drogowym, materiałowo-technicznym,

regulacją ruchu itp. Ograniczony czas na organizację i duża głębokość planowanego marszu nie zawsze pozwoli dywizji ustalić wszystkie problemy z odnośnymi organami, bez pomocy szczebla nadrzędnego.

Natomiast dywizja własnymi siłami i środkami, bez dodatkowego wzmocnienia nie jest w stanie sama zabezpieczyć marszu pod każdym względem. Z drugiej jednak strony angażowanie przez dywizję większej ilości sił i środków do zabezpieczenia marszu ujemnie wpływa na jej gotowość do natychmiastowego wejścia do bitwy.

Nie wykluczony jest wypadek, kiedy dywizja otrzyma pas marszu, w którym będą zastrzeżone drogi /droga/, przeprawy /mosty/ dla potrzeb szczebla wyższego, a także potrzeb obrony terytorium kraju.

4. Ugrupowanie marszowe dywizji.

Ugrupowanie marszowe jest to celowe rozmieszczenie oddziałów, pododdziałów i technicznych środków walki na marszrutach /marszrucie/ zapewniające dogodne warunki przesunięcia dywizji do wyznaczonego rejonu /rubieży/, z zachowaniem pełnej gotowości do natychmiastowego i zorganizowanego wejścia do walki.

Przyjęcie odpowiedniego ugrupowania marszowego dywizji zależy od wielu czynników, z których najważniejszymi są:

- sytuacja taktyczno-operacyjna oraz atomowa w jakiej organizowany i wykonywany jest marsz;
- charakter zadania po wykonaniu marszu;
- ilość przydzielonych dla dywizji marszrut lub istniejących dróg w wyznaczonym pasie;
- rejon rozmieszczenia dywizji, z którego rozpoczyna marsz oraz czas jakim dysponuje dowódca na organizację i wykonanie marszu;
- zadania wykonywane przez wojska OTK oraz siły i środki układu terytorialnego na korzyść przegrupowującej się dywizji w zakresie rozpoznania, utrzymania dróg, materiałowo-technicznego zabezpieczenia itp.

Ugrupowanie marszowe nie jest celem samym w sobie; powinno ono zapewnić szybkie rozwinięcie dywizji w ugrupowanie

bojowe, zgodnie z zamiarem dowódcy dywizji i otrzymanym zadaniem.

Ugrupowanie marszowe we wszystkich wypadkach powinno zapewnić szybkie tempo marszu, dogodne warunki zabezpieczenia bojowego, możliwości dokonywania zmian w ugrupowaniu w czasie marszu oraz sprawne i ciągle dowodzenie. Ugrupowanie marszowe w toku marszu powinno stwarzać dogodne warunki włączania sił i środków wzmocnienia przede wszystkim w rodzajach wojsk, które mogą być przydzielone do dywizji.

W skład ugrupowania marszowego dywizji z zasady wchodzi :

- organa rozpoznawcze /OR, SPR-y/;
- oddziały zabezpieczenia ruchu /OZR-y/;
- elementy /pododdziały/ ubezpieczenia;
- oddział wydzielony /OW/;
- siły główne dywizji;
- tyły dywizji.

W skład organów rozpoznawczych w marszu wchodzi : oddział rozpoznawczy /OR/ oraz samodzielne patrole rozpoznawcze /SPR/. OR z zasady będzie wykonywał marsz po marszrucie na której przesuwają się główne siły dywizji. Natomiast na czele pozostałych kolumn będą prowadziły rozpoznanie SPR-y wysłane z pododdziałów rozpoznawczych pułków. Zadaniem organów rozpoznawczych w marszu jest wykryć na czas nieprzyjaciela i uprzedzić o jego działalności ubezpieczenia marszowe i siły główne.

Ponadto organa rozpoznawcze prowadzą rozpoznanie terenu /dróg, mostów/ oraz atmosfery. Organa rozpoznawcze dywizji i pułków maszerują w odległości maksymalnego zasięgu środków łączności od czoła sił głównych poszczegól-nych kolumn. OR i SPR-y prowadząc rozpoznanie na poszczegól-nych kierunkach powinny ściśle współdziałać z wojskami OTK oraz siłami i środkami układu terytorialnego, a szczególnie ich rozpoznaniem działającym na kierunku marszu dywizji. W miarę zbliżania się do nieprzyjaciela rozpoznanie powinno być wzmocniane przez wydzielenie dodatkowych sił. Oczywiście będzie zależało to od zadania dywizji i sytuacji taktyczno-operacyjnej w jakiej będzie wykonywany marsz.

Za pododdziałami rozpoznawczymi przesuwać się oddziały zabezpieczenia ruchu /OZR-y/. Mogą być one wysłane zarówno przez dywizję jak i pułki. OZR-y powinny być wyposażone w odpowiednią ilość maszyn drogowych, umożliwiającą drobne naprawy uszkodzonych odcinków dróg, mostów lub wytyczenie i przygotowanie obejść. OZR-y podobnie jak organa rozpoznawcze powinny ściśle współdziałać z pododdziałami drogowymi wojsk OTK oraz siłami i środkami układu terytorialnego mającymi za zadanie utrzymanie dróg i przepraw dla potrzeb maszerującej dywizji. Skład i zadania OZR-ów w dużej mierze będą zależały od zadań wykonywanych przez pododdziały inżynierskie OTK oraz siły i środki układu terytorialnego, działających na korzyść dywizji.

Dywizja w marszu ubezpiecza się ubezpieczeniem marszowym. Skład i siła ubezpieczeń zależy od konkretnej sytuacji w jakiej wykonywany jest marsz. W miarę zbliżenia się do nieprzyjaciela ubezpieczenie marszowe powinno być wzmocniane. Zadaniem ubezpieczenia marszowego jest zapewnienie sprawnego marszu przez siły główne dywizji. W wypadku napotkania niedużych pododdziałów /grup dywersyjnych/ nieprzyjaciela ubezpieczenie powinno je rozbić.

W wypadku napotkania większych sił nieprzyjaciela ubezpieczenie marszowe powinno uprzedzić o tym siły główne, związać nieprzyjaciela walką, stwarzając w ten sposób czas i warunki dowódcy dywizji na powzięcie decyzji i rozwinięcie części lub całości sił głównych dywizji.

Od czoła poszczególne kolumny ubezpieczają się awangardami lub szpicami w sile wzmocnionego batalionu lub kompanii. Awangardy /szpice/ czołowe z zasady powinny być wysłane z czołowych pułków wykonujących marsz na danej marszrucie. Niekiedy na marszrutę, po której wykonują marsz siły główne dywizji, może być wysłana awangarda ze szczybla dywizji. Odległość awangard organizowanych w sile wzmocnionego batalionu od czoła sił głównych poszczególnych kolumn powinna się równać przestrzeni, którą siły główne mogą pokonać w ciągu 20-30' /szpice 10-15 min./.

Wysyłanie na taką odległość ubezpieczeń marszowych /awangard/ wyklucza ugrupowanie marszowe dywizji, a przede wszystkim pułków pierwszego rzutu na około 10 km. Aby nie doprowadzać do nadmiernego wydłużenia i tak już rozciągniętego /rozśrodkowanego/ ugrupowania marszowego dywizji, wydaje się celowym w szeregu wypadkach zrezygnowanie z wysyłania ubezpieczeń /awangard, szpic/ do przodu na większe odległości aniżeli wynoszą odległości taktyczne w marszu /między batalionami 2-3 km, a kompaniami około 1 km/. W tym wypadku rola ubezpieczeń polegała będzie głównie na tym, że pierwsze będą wchodziły do walki, zabezpieczając rozwinięcie i wejście do walki głównych sił kolumn /pułków i dywizji/. Przy tego rodzaju organizacji awangard /szpic/ wzrasta znaczenie organów rozpoznawczych, które powinny spełniać rolę rozpoznawczo-ubezpieczającą. Wymaga to jednak dodatkowego wzmocnienia wysyłanych na kierunku marszu OR i SPR. Tego rodzaju rozpoznanie i ubezpieczenie marszu było organizowane w ostatnim czasie na szeregu ćwiczeniach.

Zresztą obydwa wyżej podane sposoby organizacji rozpoznania i ubezpieczenia mogą występować w zależności od konkretnych warunków i sytuacji.

Częstym zjawiskiem w marszu dywizji na dużą odległość będzie organizowanie oddziału wydzielonego /OW/ w sile wzmoczonego pułku czołgów lub piechoty zmotoryzowanej. OW może być organizowany przed rozpoczęciem marszu lub w toku jego trwania na jednym z dłuższych odpooczynków, w miarę zbliżania się do nieprzyjaciela. Zadaniem jego będzie opanowanie ważnej rubieży /rejonu/ na kierunku działania dywizji w celu stworzenia najkorzystniejszych warunków wejścia dywizji do walki z marszu. OW należy wysyłać do przodu na odległość, którą siły główne mogą pokonać w ciągu 2 - 3 godzin.

Siły główne stanowią trzon ugrupowania marszowego dywizji i dzieli się je na rzuty. Liczba rzutów uzależniona jest zwykle od przewidywanego przez dowódcę dywizji ugrupowania bojowego, w jakim dywizja może wchodzić do walki. Pierwszy rzut będzie z reguły najsilniejszym. W skład jego w zależności od ilości marszrut może wchodzić 2-3 pułki, przy czym każdy z nich wykonuje marsz po oddzielnej

drodze. Drugi rzut będą stanowiły pozostałe pułki 71-2/ wykonujące marsz za pułkami czołowymi.

Oddzielny element ugrupowania marszowego stanowi dywizjon rakiet taktycznych /drt/, a niekiedy i artyleria dywizyjna /jeśli nie została przydzielona do pułków pierwszego rzutu/. Dywizjon rakiet taktycznych powinien przesuwać się w takim miejscu z którego mogłby szybko zająć stanowiska startowe i wykonać zadanie ogniowe a więc - najczęściej w ugrupowaniu jednego z pułków pierwszego rzutu dywizji. Pozostałe pododdziały rodzajów wojsk /po wydzieleniu odpowiednich sił na wzmocnienie pułków/ mogą stanowić oddzielne elementy ugrupowania marszowego /oddział zaparowy, odwód inżynieryjny, odwód wojsk chemicznych/. Ich miejsce w ugrupowaniu marszowym dywizji powinno zapewniać im wykonanie zadań nie tylko w marszu ale przede wszystkim w wypadku wejścia dywizji do walki z marszu. Za siłami głównymi maszerują tyły dywizji. Najwygodniej jest, gdy tyły dywizji wykonują marsz po dwóch marszrutach. Zależne do będzie od ilości dróg po których maszeruje dywizja oraz ugrupowania sił głównych dywizji. Mogą być wypadki, że część tyłów, głównie pododdziały przeznaczone do zabezpieczenia sił głównych dywizji w materiały pędne /pododdziały cystern/ będą przesuwały się w ugrupowaniu pułków pierwszego rzutu.

Wydzielenie części tyłów dywizji do przodu zapewnia sprawne uzupełnienie zużytych w toku marszu materiałów pędnych i smarów oraz pobrania ich ze składów rozmieszczonych na kierunku marszu dywizji.

Od tyłu każda kolumna powinna być ubezpieczona szpicą tylną w sile wzmocnionego plutonu lub kompanii.

Ugrupowanie marszowe dywizji powinno być odporne na oddziaływanie nieprzyjaciela z powietrza głównie na masowe oddziaływanie bronią masowego rażenia. Odporność tą uzyskuje się przez zachowanie odległości między poszczególnymi kolumnami oddziałami, pododdziałami wszerz i w głąb. Rozsrodkowanie wszerz osiąga się przez odpowiedni wybór marszrut, których odległość jedna od drugiej nie powinna być mniejsza jak 5-6 km. Daje to pewność, że jednym

uderzeniem jądrowym średniego kalibru nie zostaną porażone pododdziały na dwóch marszrutach.

Rozsrodkowanie w głąb zapewnia się przez odpowiednie zachowanie odległości między poszczególnymi oddziałami, pododdziałami w kolumnie na danej marszrucie. Ponieważ opłacalnym celem do uderzenia jądrowego może być batalion /dywizjon/, dlatego uważa się, że począwszy od kompanii /baterii/ powinny być zachowane odpowiednie odległości.

W przeciętnych warunkach odległości te mogą wynosić:

- między kompaniami /bateriami/ około 1 km; 1
- między batalionami /dywizjonami/ około 2-3 km; 3-5
- między pułkami 3-5 km. 1-10

W warunkach dużych opadów oraz w czasie mgły odległości te mogą być zmniejszone. Natomiast w marszu nocnym, powinny być zachowane, a nawet zwiększone ze względu na większy zasięg promieniowania świetlnego uderzeń jądrowych.

5. Planowanie przerw /odpoczynków/ w marszu.

Organizując marsz dywizji na dużą odległość, należy dążyć do stworzenia najkorzystniejszych warunków dla zachowania sił fizycznych i psychicznych stanu osobowego oraz utrzymanie w należytych stanie sprzętu bojowego oraz technicznego. W tym celu w czasie marszu organizuje się krótkie i dłuższe przerwy w ruchu przeznaczone na odpoczynek ludzi, przeglądy techniczne oraz uzupełnienie materiałowe.

Pierwszą i następną krótkie przerwy w ruchu należy wyznaczyć dla kolumn dywizyjnych po 2 - 3 godzinach marszu. Przeznaczone one są dla sprawdzenia stanu technicznego wozów bojowych i pojazdów oraz odpoczynku ludzi. Regulaminowe wyznaczenie pierwszej przerwy po 1 - 2 godzinach marszu nie zapewnia rozpoczęcia marszu całej dywizji a tylko czołowych pułków, których długość kolumny wynosi około 30-40 km. Natomiast długość kolumn dywizji wykonującej marsz po trzech marszrutach wynosi około 70-80 km. Czas trwania krótkich przerw powinien wynosić około 20-30 minut.

Dłuższe przerwy w marszu trwające 2-3 godziny najlepiej jest wyznaczać w drugiej połowie dobowego marszu.

70-80 km

Czas trwania dłuższej przerwy uzależniony jest zwykle od czasu potrzebnego na obsługę techniczną sprzętu, uzupełnienie paliwa, wody, a także na spożycie posiłku i odpoczynek stanu osobowego.

Długie przerwy trwające około 8 godzin /w marszu forsownym 5-6 godzin/ z zasady powinno się organizować po wykonaniu dobowego przemarszu. Zasadniczym celem długiego odpoczynku powinien być odpoczynek stanu osobowego /osobiste potrzeby ludzi/ spożycie posiłku, obsługę techniczną sprzętu oraz uzupełnienie materiałowe.

Dłuższe przerwy w marszu przeznaczone głównie na przeglądy techniczne sprzętu bojowego /pojazdów/ należy raczej planować w dzień ze względu na lepsze warunki pracy /o ile jest to możliwe/.

Podczas marszu dywizji na dużą odległość trwającego kilka dób, wydaje się nie celowym wyznaczanie odpoczynków dobowych/ o których mówi regulamin po 3-4 dobach marszu/, ze względu na obronę przed bronią masowego rażenia. W wypadku dużego zmęczenia wojsk w tym okresie celowszym jest planowanie marszu na niedużą odległość, wynoszącą 100 - 150 km.

Rejony dłuższych odpoczynków powinny zapewniać oddziałom dogodne warunki wykonania poszczególnych przedsięwzięć. Podczas ich wyboru należy uwzględnić zadania wojsk OTK oraz sił i środków układu terytorialnego w zakresie materiałowo-technicznego zabezpieczenia /rozmieszczenie składów mps/ itp.

Ruch kolumn poszczególnych oddziałów, pododdziałów /elementów ugrupowania marszowego/ w czasie reguluje się według linii wyrównania /regulowania/, które wyznacza się co 2-3 godziny marszu. Najczęściej będą to linie łączące punkty poszczególnych marszrut, gdzie czoła kolumn sił głównych będą miały odpoczynki.

II. Organizacja marszu.

We współczesnych warunkach koniecznym jest, aby wojska lądowe były w pełnej gotowości bojowej nie tylko w sensie ukończenia stanów, wyposażenia, wyszkolenia

oraz materiałowo - technicznego zaopatrzenia ale były również zdolne do natychmiastowego rozpoczęcia przegrupowania do pierwszej operacji na sygnał, zarówno z rejonów dotychczasowego rozmieszczenia, jak i po uprzednim zajęciu rejonów alarmowych.

W związku z tym wydaje się koniecznym, aby w okresie pokojowym poszczególne dywizje miały sprecyzowane zadania na przegrupowanie i zajęcie odpowiednich rejonów wyjściowych, stanowiące wstępny krok dla ich celowego użycia w bitwie. Zadania te z pewnością powinny być wariantowane i alternatywne. W zadaniu tym dywizja na każdy ewentualny wariant jej użycia powinna otrzymać:

- drogi - /pas/ marszu;
- zadania na marsz, rejon wyjściowy zapewniające dogodne warunki wejścia do bitwy;
- siły i środki wzmocnienia oraz miejsce ich włączenia w kolumny;
- zadania wojsk OTK oraz sił i środków układu terytorialnego wykonywane na korzyść dywizji zarówno własnego kraju jak i państwa zaprzyjaźnionego przez tereny którego będzie się przegrupowywać.

Zadania te głównie powinny dotyczyć: zabezpieczenia drogowego, utrzymania mostów i przepraw, obrony przeciwlotniczej, materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia marszu, regulacji ruchu.

W wypadku, gdy dywizja nie korzysta z pomocy wojsk OTK oraz sił i środków układu terytorialnego powinny być podane zadania wykonywane w tym zakresie przez szczebel wyższy lub sposób rozwiązania ich przez dywizję;

- dowodzenia dywizją /czas rozpoczęcia marszu i ~~do~~ ^{wykonanie} ~~w~~ toku trwania/.

W zależności od konkretnych warunków i sytuacji w zadaniu mogą być podane i inne zagadnienia. Zadania te mogą być przekazane w formie dyrektyw, zarządzeń, wyciągu z planów przegrupowania itp.

Na podstawie otrzymanego zadania dywizja powinna rozpracować ogólny plan marszu i zajęcia rejonów wyjściowych. Ze względu na zachowanie tajemnicy do

opracowania tego planu powinna być dopuszczona ograniczona ilość ludzi. Opracowywać i przechowywać należy go podobnie jak dokumenty gotowości bojowej /alarmu bojowego/. W zależności od zmian w sytuacji wojskowo-politycznej i dodatkowych wytycznych /zarządzeń/ plan ten powinien być stale uaktualniony lub opracowywany od nowa. Wydaje się celowym zapoznanie z tym planem w odpowiedniej formie /mogą to być ćwiczenia/ dowódców oddziałów/ jeśli to nie jest w sprzeczności z zachowaniem tajemnicy/.

Z chwilą otrzymania rozkazu /sygnału/ na rozpoczęcie marszu w okresie zaostrej sytuacji międzynarodowej lub z chwilą wybuchu wojny dowódca dywizji i sztab przy współudziale dowódców rodzajów wojsk i szefów służb powinien powziąć ostateczną decyzję na wykonanie marszu. Jeśli jeden z wariantów planu nie stracił aktualności należy w nim uwzględnić pewne zagadnienia związane z :

- z konkretną działalnością nieprzyjaciela na kierunku marszu dywizji ;
- czasem rozpoczęcia i zakończenia marszu ;
- konkretne warunki wykonania marszu /pora roku, doby, warunki atmosferyczne itp./.

1. Wypracowanie decyzji.

Praca dowódcy dywizji nad wypracowaniem decyzji do marszu rozpoczyna się od chwili otrzymania zadania. Metoda i treść pracy podobnie jak i w innych działaniach, zależy od charakteru otrzymanego zadania, sytuacji ogólnej oraz dysponowanego czasu. Inna będzie metoda i kolejność pracy jeśli dywizja otrzyma zadania w okresie pokojowym a zupełnie inna jeśli otrzyma je z chwilą wybuchu wojny lub w toku jej trwania.

W okresie pokojowym na wypracowanie decyzji do marszu, dowódca dywizji będzie z zasady dysponował większą ilością czasu. A w jej wypracowaniu oprócz dowódcy dywizji będzie brała ściśle ograniczona grupa oficerów. Natomiast z chwilą wybuchu wojny lub w toku jej trwania czas na wypracowanie decyzji i organizację marszu będzie skrajnie ograniczony. Decyzja będzie pobierana raczej kolektywnie przy udziale większej ilości oficerów sztabu, dowódców

rodzajów wojsk i szefów służb.

Bez względu na to, kiedy dywizja otrzyma zadanie, dowódca dywizji zawsze pobiera decyzję do marszu na podstawie analizy otrzymanego zadania i oceny połączenia. Ponadto w okresie pokojowym może być przeprowadzony rekonesans terenu /rozpoznane drogi, przeprawy, rejon odpooczynków oraz rejon wyjściowy do działań/. W dalszej części skryptu zostanie omówiona treść pracy dowódcy dywizji nad wypracowaniem decyzji do marszu z chwilą wybuchu wojny lub w toku jej trwania.

Przed przystąpieniem do wypracowania decyzji, dowódca dywizji winien ocenić czas jakim dysponuje na wypracowanie decyzji, organizację i wykonanie marszu .

Podstawą do kalkulacji czasu jest czas otrzymania zadania, meldowanie decyzji / przedstawienie planu marszu/, rozpoczęcie marszu przez siły główne dywizji oraz czas osiągnięcia nakazanego rejonu wyjściowego lub rubieży wejścia do bitwy.

Dokładna kalkulacja czasu ma szczególnie ważne znaczenie, gdy dywizja otrzyma zadanie z chwilą wybuchu wojny a czas na wykonanie wszystkich przedsięwzięć jest skrajnie ograniczony. Wówczas dowódca dywizji powinien jak najmniej czasu zostawić dla siebie i sztabu a w miarę możliwości najwięcej przeznaczyć dla oddziałów.

W analizie otrzymanego zadania dowódca dywizji powinien zrozumieć i wyjaśnić następujące zagadnienia:

- zamiar przełożonego zarówno w toku marszu /cel marszu i sposób jego wykonania oraz ewentualne formy manewru/ jak i po jego wykonaniu; zajęcie rejonu wyjściowego, lub rozpoczęcie działań bojowych bezpośrednio z marszu.
- Określić ewentualny charakter działań oraz rolę i miejsce dywizji w ramach operacji armijnej ;
- głębokość marszu oraz czas przeznaczony na jego wykonanie;
- wydzielone dla dywizji marszrutę lub pas marszu /ile w nim można wybrać dróg/ ;
- wzmocnienie dywizji /jeśli otrzyma/ i gdzie poszczególne pododdziały /oddziały/ i środki będą włączone do ugrupowania marszowego dywizji ;

- w jakim zakresie marsz dywizji jest zabezpieczony przez szczebel wyższy /armię lub okręg wojskowy/ oraz zadania wojsk OTK, sił i środków układu terytorialnego w zakresie zabezpieczenia bojowego, drogowego, materiałowo-technicznego, medycznego i regulacji ruchu na całą głębokość. Jakże ewentualnie zadania w tym zakresie musi wykonać dywizja własnymi siłami i środkami;
- sposób dowodzenia dywizją oraz współdziałania z pododdziałami /organami/ OTK, układu terytorialnego oraz sąsiadami.

W wyniku analizy zadania, dowódca dywizji określa zamiar na wykonanie marszu. Zamiar ogłasza się większej lub mniejszej ilości oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb / w zależności od potrzeb/, który jest podstawą do przygotowania przez oficerów danych do decyzji oraz nawiązania współpracy z odnośnymi organami OTK i układu terytorialnego.

W warunkach, gdy dywizja w krótkim czasie ma rozpocząć marsz jest on podstawą wysłania do oddziałów niezbędnych zarządzeń przygotowawczych lub ogłoszenia alarmu bojowego.

Następnie dowódca dywizji ocenia położenie, w trakcie którego wysłuchuje danych od oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb.

Rozparując nieprzyjaciela należy ocenić możliwość jego oddziaływania w toku marszu w postaci grup dywersyjnych, desantów powietrznych, a przede wszystkim bronią masowego rażenia na ugrupowanie marszowe i wrażliwe punkty na marszrutach /mosty, przeprawy itp./ oraz możliwości ich obejścia.

Jakże zadania w zakresie zwalczania nieprzyjaciela i likwidacji skutków uderzeń jądrowych wykonują wojska OTK oraz siły i środki układu terytorialnego. Jeśli siły te są niewystarczające, należy wydzielić z dywizji odpowiednie siły do rozpoznania i ubezpieczenia oraz zabezpieczenia drogowego. Należy również ocenić możliwości działania nieprzyjaciela od frontu podczas zajmowania rejonów wyjściowych lub rubieży wejścia do

bitwy. Zagadnienie to jest trudnym momentem w pracy dowódcy i sztabu ze względu na zbyt ogólne wiadomości o nieprzyjacielu. Wnioski i przedsięwzięcia w tym zakresie operacj się raczej będą na wnikliwych przewidywaniach.

W ocenie sąsiadów główną uwagę należy zwrócić na wojska będące w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, znajdujące się w pasie przygranicznym lub prowadzące z nim działania bojowe. Dowódca dywizji przede wszystkim powinien uwzględnić w jakim zakresie wojska będące w przedzie zabezpieczają dogodne warunki osiągnięcia rejonów wyjściowych lub wejścia do bitwy z marszu. Należy również brać pod uwagę sąsiadów wykonujących marsz na skrzydłach. Wprawdzie sąsiednie dywizje będą wykonywały marsz w odległości 20-30 km, niemniej jednak można będzie z nim współdziałać przy zwalczaniu ewentualnych desantów powietrznych nieprzyjaciela.

Oceniając siły własne należy brać pod uwagę dotychczasowe ich rozmieszczenie i gotowość bojową z punktu widzenia najwcześniejszego rozpoczęcia marszu i przyjęcia odpowiedniego ugrupowania marszowego, zapewniającego wykonanie zadania. W zależności od ilości marszrut, należy dokonać podziału na poszczególne kolumny i rzuty, zapewniające sprawne przejście z ugrupowania marszowego w ugrupowanie bojowe.

Uwzględniając zadania wojsk OTK oraz sił i środków układu terytorialnego w zakresie zabezpieczenia drogowego i bojowego na korzyść dywizji należy wydzielić odpowiednie siły i środki do prowadzenia rozpoznania, ubezpieczenia i naprawy uszkodzonych dróg oraz likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia.

Oceniając teren dowódca dywizji ~~przede wszystkim~~ uwzględni stan dróg, mostów /przeprawy/ i rozwinięcie na nich szybkości marszu/. Jeśli dywizja otrzymała pas marszu, wówczas wybór dróg należy do dowódcy dywizji. ~~Zawsze~~ należy wybrać drogi obejścia rejonów /mosty, wiadukty, miejscowości itp/, na które nieprzyjaciel może oddziaływać bronią masowego rażenia i odpowiednio wcześniej uzgodnić je z pododdziałami drogowymi wojsk OTK/ jeśli objazdy te nie zostały ustalone przez szczebel wyższy/.

Przy wyborze dłuższych przerw w marszu /odpoczynków/ należy kierować się tym, aby warunki terenowe zapewniały: maskowanie, możliwość przeprowadzenia bieżących przeglądów technicznych sprzętu, uzupełnienie w paliwo, dogodne warunki odpoczynku oraz sprawne rozpoczęcie dalszego marszu.

Należy określić kierunki i rejony zagrożone działalnością nieprzyjaciela oraz przewidzieć w zależności od potrzeb rozwinięcie części lub całości sił głównych dywizji.

W rezultacie własnej oceny terenu /marszrut/, dowódca dywizji ustala ugrupowanie, zadania oddziałów zabezpieczenia ruchu /OZR/ i zakres współdziałania z pododdziałami drogowymi wojsk OTK oraz inne przedsięwzięcia mające na celu zabezpieczenie ciągłości marszu.

Następnie dowódca dywizji wspólnie z oficerami sztabu dowódcami rodzajów wojsk, szefami służb i kwatermistrzami przeprowadza kalkulację marszu /omówiona jest w skrypcie Nr bibl.02375/, stan materiałowego i technicznego zabezpieczenia oraz warunki meteorologiczne i ich wpływ na wykonanie marszu.

W wyniku analizy zadania i oceny położenia dowódca dywizji podejmuje decyzję, którą sztab rozpracowuje w formie dokumentu jakim jest plan marszu. Decyzja /plan marszu/ powinna uwzględnić następujące zagadnienia:
cel marszu i czas jego wykonania, marszrutę, ugrupowanie marszowe, rubieże /rejon/ prawdopodobnego spotkania się z nieprzyjacielem i sposób rozwinięcia poszczególnych elementów ugrupowania marszowego do walki, linię wyjściową i linię wyrównania oraz czas ich przekroczenia przez poszczególne elementy ugrupowania, rejony i czas odpoczynków oraz ich przeznaczenie, podstawowe zagadnienia zabezpieczenia bojowego, materiałowo-technicznego i medycznego marszu oraz sposób współdziałania w tym zakresie z pododdziałami wojsk OTK i układu terytorialnego, organizacja dowodzenia i łączności.

Przekazanie decyzji do marszu wykonawcom odbywa się na podobnych zasadach jak i w innych rodzajach działań.

2. Organizacja zabezpieczenia bojowego i wyprzedzania

Zabezpieczenie bojowe marszu ma na celu zapewnienie sprawnego przemarszu dywizji, zabezpieczenie przed niespodziewanymi napadami nieprzyjaciela z ziemi i z powietrza oraz umożliwić zorganizowane zajęcie rejonów wyjściowych lub wejście do bitwy z marszu. Zabezpieczenie bojowe marszu organizuje się na podstawie otrzymanego zadania, zarządzeń /wyciągów z planów wyższego szczebla/ oraz decyzji dowódcy dywizji.

Rozpoznanie powinno dostarczyć danych o położeniu nieprzyjaciela, jego ruchach oraz prawdopodobnych rubieżach spotkania się z nim. Ponadto do zadań rozpoznania należy rozpoznanie marszrut, mostów, przepraw, rejonów wybuchów jądrowych nieprzyjaciela oraz odcinków dróg skażonych środkami chemicznymi i możliwości ich pokonania lub obejścia. Dywizja organizuje i prowadzi rozpoznanie siłami organicznymi pododdziałów z których organizuje OR, SPR /zadania i ich działanie zostały rozpatrzone, przy omawianiu ugrupowania marszowego/. Ponadto w marszu dywizja korzysta z rozpoznania prowadzonego przez szczebel wyższy /armię, okręg wojskowy/ sąsiadów, lotnictwa, a także rozpoznania prowadzonego przez siły i środki układu terytorialnego. Otrzymanie na czas danych w głównej mierze zależy od sprawnie działającej łączności.

Obrona przed bronią masowego rażenia. Planując i organizując marsz należy zawsze liczyć się z możliwością użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia. Najbardziej wrażliwymi na uderzenia broni jądrowej są: kolumny w momencie ich wyciągania z rejonów alarmowych /garnizonów/ lub w trakcie zajmowania rejonów wyjściowych oraz przemarszu przez większe miejscowości, węzły dróg, cieśniny i mosty/ przeszkody wodne/. W rejonach alarmowych i wyjściowych oddziały powinny być rozśrodkowane, w gotowości do natychmiastowego ich opuszczenia. Większe miejscowości powinny być omijane, a przy przejściu przez przeszkody wodne należy zawczasu wybrać przeprawę zapasową.

W celu zmniejszenia ewentualnych skutków uderzeń jądrowych stosuje się rozśrodkowanie wojsk na marszrutach. Zagadnienie to zostało uwzględnione przy omawianiu ugrupowania.

Dywizja powinna być na czas powiadomiana o niebezpieczeństwie napadu bronią masowego rażenia, które w marszu odbywa się na ogólnie przyjętych zasadach. Natomiast o skażeniach promieniotwórczych, chemicznych i zakażeniach biologicznych terenu, powietrza i wody, dywizja powinna być powiadamiana nie tylko przez sztaby kierujące marszem dywizji ale w tym zakresie należy utrzymywać ścisłe kontakty z odnośnymi organami /wojewódzkimi, powiatowymi/ sił i środków układu terytorialnego, na terenie których ma być wykonany dalszy marsz. Wcześniejsze uprzedzenie dywizji o sytuacji skażeń i zakażeń pozwoli dowódcy na podjęcie odpowiedniej decyzji. Oprócz rozpoznania skażeń i zakażeń prowadzonego przez odpowiednie siły i środki układu terytorialnego, dywizja prowadzi rozpoznanie własnymi siłami wydzielając w skład organów rozpoznawczych i ubezpieczających pododdziały /patrole/ chemiczne i medyczne/. Ponadto w każdej kolumnie /oddziale/ oraz przy sztabie dywizji należy zorganizować odpowiednie posterunki obserwacji chemicznej i meteorologicznej. W wypadku stwierdzenia skażenia poszczególnych odcinków dróg lub powietrza, rejony te należy obejść, a w razie niemożliwości ich obejścia pokonuje się je, wykorzystując indywidualne środki obrony przeciwochemicznej.

Jeśli nieprzyjaciel wykona uderzenia jądrowe na maszerujące kolumny dywizji i poszczególne pododdziały utracą zdolność marszową, należy udzielić im pomocy nie przerywając marszu. Wydaje się celowym nie angażować do likwidacji skutków napadu broni masowego rażenia npla sił dywizji, ponieważ siły te nie będą w stanie dołączyć do dywizji.

Likwidację skutków broni masowego rażenia w pododdziałach, które utraciły zdolność marszową należy przekazać wojskom OTK oraz siłom i środkom układu terytorialnego.

Likwidację skutków w pododdziałach częściowo porażonych należy przeprowadzać we własnym zakresie w czasie przerw w ruchu i na odpoczynkach.

Obrona przeciwlotnicza. Dywizja wykonująca marsz na dużą odległość będzie korzystała z obrony przeciwlotniczej wyższego szczebla, osłony powietrznej kraju /OPK/ oraz osłony powietrznej państw uczestników układu warszawskiego. Organiczne i przydzielone pododdziały artylerii przeciwlotniczej wykorzystuje się do osłony najważniejszych elementów ugrupowania marszowego jak: dywizjon rakiet taktycznych /drt/, artyleria oraz stanowiska dowodzenia. Ponadto w zwalczaniu nieprzyjacielskich samolotów działających na małych wysokościach biorą udział przeciwlotnicze karabiny maszynowe, a także wyznaczona strzelecka broń maszynowa oddziałów i pododdziałów.

W czasie organizacji marszu dowódca dywizji powinien określić podstawowe problemy współdziałania, które w poważnej mierze dotyczą rozwinięcia części lub całości sił dywizji przy ewentualnym spotkaniu się z nieprzyjacielem i konieczności stoczenia z nim boju spotkaniowego lub likwidacji jego desantów powietrznych. Należy zawczasu ustalić, gdzie i w jakim czasie dany element ugrupowania marszowego rozwija się w ugrupowania bojowe i jakie zadanie ma wykonać rodzaje wojsk w zakładanych wariantach działania. Ponadto wydaje się celowym omówić, jak poszczególne kolumny, oddziały /elementy ugrupowania marszowego/ mają realizować cel marszu w wypadku użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia na ugrupowanie marszowe dywizji. Zagadnienie to należy ustalić nie tylko wewnątrz dywizji, ale omówić go w powiązaniu z działalnością wojsk OTK oraz siłami i środkami układu terytorialnego na kierunku przegrupowania.

3. Regulacja ruchu w marszu na dużą odległość

Dywizja przegrupowująca się z głębi kraju w kierunku nieprzyjaciela powinna mieć zapewnione na marszrutach "zielone światło". Oznacza to nie tylko wyznaczenie dla dywizji odpowiednich dróg tranzytowych ale i ~~należyte~~ zabezpieczenie jej sprawnego i terminowego przemarszu przez odpowiednie organa regulacji ruchu. We współczesnych warunkach przy zorganizowanym systemie obrony terytorium kraju, zadanie regulacji ruchu na drogach przypada wojskom OTK oraz siłom i środkom układu terytorialnego zarówno własnego kraju jak i państw zaprzyjaźnionych /NRD/. W związku z tym dywizja wykonująca marsz powinna odpowiednio wcześniej otrzymać ze sztabu armii lub okręgu wojskowego wyciąg z planu regulacji ruchu.

Na tej podstawie dywizja planuje wykorzystanie własnych sił i środków, których głównym zadaniem będzie zapewnienie regulacji ruchu przy wyciąganiu kolumn z rejonów alarmowych /garnizonów/ do linii wyjściowej oraz podczas zajmowania rejonów wyjściowych lub wchodzenia do bitwy z marszu.

Takie rozwiązanie wymaga ścisłej współpracy sztabu dywizji z organami zabezpieczającymi regulację ruchu od linii wyjściowej do rejonów wyjściowych dywizji. W celu nawiązania tej współpracy w okresie organizacji marszu i utrzym^{wa}nia ścisłych kontaktów w toku marszu ze sztabu dywizji powinna być wydzielona odpowiednia grupa oficerów /2-3 oficerów wydziału operacyjnego/. Zadaniem tej grupy byłoby przekazanie na czas poszczególnym organom ruchu wyciągu z planu marszu, w którym powinny być podane: marszruty, ugrupowanie marszowe, tempo marszu, linie wyjściowe i czas ich przekroczenia, rejony i czas dłuższych odpoczynek oraz oznakowanie kolumn. Ponadto oficerowie ci ustaliliby konkretne potrzeby i sposoby zabezpieczenia dywizji przez organa regulacji ruchu.

Współpraca ta polegała będzie głównie na osobistych kontaktach oficerów sztabu i organów zabezpieczających regulację ruchu na danym terenie /województwo, powiat itp./. Oficerów współpracujących z organami regulacji ruchu należy wyposażyć w odpowiednie środki transportowe jak 1-2 śmigłowce lub samochody osobowo - terenowe oraz niezbędne środki łączności.

Niemniej jednak i w tych warunkach sztab dywizji powinien być gotów w każdej chwili do zabezpieczenia regulacji ruchu na pewnych odcinkach dróg własnymi siłami i środkami, szczególnie w warunkach silnego oddziaływania przez nieprzyjaciela bronią masowego rażenia na maszerującą dywizję. Duże zniszczenia na marszrutach, powstanie stref skażonych ciałami promieniotwórczymi zmuszą dowódcę dywizji do obejścia tych rejonów, a kontakty z organami regulacji ruchu będą utrudnione. Wówczas nie tracąc czasu sztab dywizji powinien na tych odcinkach zabezpieczyć regulację ruchu własnymi siłami i środkami. W ten sposób dywizja zapewni sobie kontynuację marszu bez straty większej ilości czasu.

Mogą być wypadki, że dywizja wykonująca marsz na dużą odległość nie będzie korzystała z regulacji ruchu organizowanej przez wojska OTK oraz siły i środki układu terytorialnego. Będzie to najczęściej wówczas, gdy dywizja otrzyma pas marszu, a nasilenie ruchu kolumn na drogach będzie małe. Jednak i w tym wypadku jak pokazuje praktyka ćwiczeń, dywizja wymaga wzmocnienia w pododdziałach regulacji ruchu /kompania WSW/ wyższego szczebla lub wydzielenie dodatkowych sił ze składu oddziałów zmechanizowanych. Wówczas całość zagadnień związanych z planowaniem i organizacją regulacji ruchu spoczywa na sztabie dywizji, które rozwiązuje się według dotychczasowych zasad /opisane są w skrypcie nr bibl.02375/.

4. Organizacja dowodzenia i łączności.

Podczas marszu na dużą odległość dowodzenie odbywa się zasadniczo z punktów dowodzenia przesuających się w ugrupowaniu marszowym. W dywizji w zasadzie występują: stanowisko dowodzenia /SD/ i kwatermistrzowskie stanowisko dowodzenia /KSD/. Na stanowisku dowodzenia znajdują się dowództwo i sztab dywizji, a także dowódcy rodzajów wojsk i szefowie służb oraz przedstawiciel kwatermistrzostwa. Stanowisko dowodzenia przesuwa się w kolumnie sił głównych w takim miejscu, z którego najwygodniej byłoby dowodzić zarówno w marszu, na odpoczynkach jak i przy zawiązaniu się boju spotkaniowego.

Natomiast kwatermistrzowskie stanowisko dowodzenia maszeruje w tyłach dywizji.

Dowodzenie dywizji w marszu jest utrudnione ze względu na dużą głębokość ugrupowania marszowego. Ugrupowanie marszowe dywizji, wykonywującej marsz na 2 - 3 marszrutach wynosi około 100 - 150 km wliczając organa rozpoznawcze i ubezpieczenie. Trudności te są potęgowane ciągłym ruchem punktów dowodzenia w składzie kolumn marszowych. Ruch powoduje zmniejszenie zasięgu środków radiowych o ponad 50%, a praca na nich jest utrudniona. Dla lepszego porównania podany zostanie praktyczny zasięg niektórych radiostacji będących na wyposażeniu dywizji i pułku.

Typ radiostacji	Zasięg na postoju w km	Zasięg w ruchu w km	Uwagi:
R-105	15-25 /30-40/	6-8 /15-25/	W nawiasie z przystawką mocy
R-118	do 100	około 30	Na fali przyziemnej
R-112	40-50	10-12	
R-113	do 20	do 20	Na postoju lepsze warunki odbioru

Tak zorganizowane punkty dowodzenia i praktyczny zasięg radiostacji w ruchu, zainstalowany w pojazdach /samochodach, BTR-ach, czołgach/ nie zapewniają należytego dowodzenia dywizji w marszu. W związku z tym wydaje się celowym wydzielenie ze składu SD w pewnych okresach czasu/ w miarę potrzeb/ ruchomej grupy dowodzenia /RGD/,^{x/} wyposażonej w odpowiednie środki transportowe z zainstalowaną na nich aparaturą radiową. Skład RGD może być różny w zależności od potrzeb dowodzenia i możliwości środków transportowych. Najczęściej na czele RGD będzie dowódca dywizji lub jego zastępca do spraw liniowych.

W marszu najbardziej nadającym się sprzętem dla transportu RGD są śmigłowce. Posiadają stosunkowo dużą szybkość przelotową, nie przeszkadzają w ruchu kolumn; zapewniają poruszanie się we wszystkich kierunkach, stwarzając w ten sposób możliwość kontaktów osobistych i przez techniczne środki łączności /radio/ ze wszystkimi dowódcami oddziałów /elementów ugrupowania marszowego/. Ponadto śmigłowce zapewniają oficerom RGD możliwość bezpośredniej obserwacji wzrokowej ruchu kolumn oraz w zależności od wysokości lotu zwiększają zasięg pracy radiostacji, niwelując wszelkiego rodzaju przeszkody terenowe.

Przy marszu dywizji na dużą odległość ważną rolę odgrywa nawiązanie ścisłej współpracy i utrzymanie łączności między sztabem dywizji a odpowiednimi organami wojsk OTK i układu terytorialnego, /województwo, powiat/ zabezpieczającymi sprawny przemarsz dywizji. Wydaje się że dla należytego zabezpieczenia tej współpracy sztab dywizji powinien wydzielić odpowiednią grupę oficerów. Grupa ta wyposażona w odpowiednie środki transportowe /samochody osobowo-terenowe lub śmigłowce/ oraz środki łączności, przed marszem i w toku jego trwania nawiązywała by osobiste kontakty z przedstawicielami wojsk OTK i układu terytorialnego. Na miejscu w interesie maszerującej dywizji rozwiązywałyby problemy dotyczące zabezpieczenia bojowego, drogowego,

x/ Myśl Wojskowa nr 2-1963 r. /tajna/ "Współczesne dowodzenie wojskami" str. 137.

materiałowego i medycznego oraz regulacji ruchu. Do tego celu można również wykorzystać /za zgodą przełożonych/ sieć telekomunikacyjną, szczególnie w czasie przerw w ruchu /odpoczynków/.

W marszu utrudniony jest obieg informacji wewnątrz dowództwa i sztabu dywizji. Rozmieszczenie oficerów w poszczególnych pojazdach kolumny sztabowej i ciągły ruch /za wyjątkiem odpoczynków/ utrudnia osobistą styczność. Zachodzi więc konieczność zapewnienia łączności wewnętrznej w kolumnie. Do tego celu można wykorzystać radiostacje UKF R-105, będące w wozach dowodzenia, tworząc sieć radiową kolumny.

W przyszłości, dla łączności wewnętrznej sztabu planuje się wykorzystać radiotelefony.

W marszu należy przestrzegać zasad maskowania. Dlatego też praca środków radiowych na nadawanie powinna być ograniczona do minimum. Dowodzenie w marszu powinno odbywać się za pomocą krótkich sygnałów.

III. Wykonanie marszu

1. Wyciąganie kolumn.

Sposób wyciągania kolumn z dotychczasowych rejonów rozmieszczenia, /rejonów alarmowych itp./ oraz kolejność wychodzenia poszczególnych oddziałów, pododdziałów /elementów ugrupowania marszowego/ dywizji na zasadnicze marszrutę odbywa się zgodnie z uprzednio opracowanym planem. W czasie wyciągania kolumn dowódca i oficerowie sztabu dywizji powinni kontrolować sposób i czas ich formowania oraz udzielić pomocy dowódcom pododdziałów. Poszczególne pododdziały /oddziały/ formują swe kolumny na poszczególnych odcinkach dróg /drogi polne, przesieki itp/. Odcinki dróg na których mogą być ustawione kolumny pododdziałów powinny zawczasu być dokładnie rozpoznane przez dowódców pododdziałów do dowódcy załogi /kierowcy/ włącznie. Taki rekonesans ma szczególnie ważne znaczenie przy rozpoczęciu marszu w warunkach nocnych.

Wyruszenie kolumny pododdziałów /oddziałów/ i włączenie ich do kolumn na poszczególne marszrutę odbywa się w

wyznaczonym czasie lub sygnał dowódcy. Ważną rolę podczas wyciągania kolumn odgrywa regulacja ruchu.

Za początek marszu należy uważać przekroczenie przez siły główne linii wyjściowej, którą w przeciętnych warunkach wyznacza się w odległości 5-7 km a niekiedy i więcej od przedniej granicy dotychczasowego rejonu rozmieszczenia. Zapewnia to wyciągnięcie na zasadnicze marszruty około batalionu czołowych pułków.

Sprawny przebieg marszu zależy w dużej mierze od punktualnego przekroczenia przez poszczególne pododdziały /oddziały/ i elementy ugrupowania marszowego linii wyjściowej zarówno czołem jak i ogonem. Każdy pododdział /oddział/ lub element ugrupowania marszowego powinien podchodzić do linii wyjściowej w takim czasie, kiedy maszerująca w przodzie kolumna zakończy przemarsz i zdąży oddalić się na określoną odległość taktyczną.

2. Prowadzenie marszu.

Dowódca dywizji w toku marszu może znajdować się na SD lub w RGD, skąd kieruje marszem dywizji oraz kontroluje przestrzeganie ustalonego porządku marszowego przez poszczególne kolumny.

Sztab dywizji utrzymuje ciągłą łączność z organami rozpoznawczymi, zbiera dane o nieprzyjacielu i położeniu wojsk własnych, ocenia je oraz w formie wniosków przedstawia dowódcy dywizji. Przekazuje wszelkiego rodzaju rozkazy i zarządzenia dowódcy dywizji do wykonawców. Składa meldunki do sztabu przełożonego oraz utrzymuje ścisłe kontakty z organami układu terytorialnego w zakresie zapewnienia regulacji ruchu, rozpoznania skażeń i zakażeń oraz zabezpieczenia drogowego.

W czasie przerw w ruchu /odpoczynków/ kontroluje przebieg przeglądów technicznych, uzupełnienie paliwa itp. W rejonach dłuższych odpoczynków uaktualnia lub doplanowuje w szczegółach dalszy marsz dywizji.

Oddziały /pododdziały/ elementy ugrupowania marszowego w toku marszu powinny przestrzegać ściśle ustalonego porządku marszu, a szczególnie utrzymywać nakazaną szybkość i odpowiednie odległości. Po osiągnięciu rejonów odpoczynku zatrzymują się, gdzie dokonują przeglądów technicznych sprzętu, uzupełniają paliwo itp.

Na krótkie odpoczynki oddziały i pododdziały zatrzymują się na marszrutach, zachowując ugrupowanie marszowe, przestrzegając zasad rozśrodkowania i maskowania. Należy unikać zatrzymywania się na mostach, skrzyżowaniach dróg, wiaduktach i większych miejscowościach.

Przy zatrzymaniu na dłuższe odpoczynki kilkugodzinne, poszczególne pododdziały mogą zjechać z marszrut na drogi boczne lub zająć określone rejony zapewniające dogodne warunki przeglądu sprzętu oraz odpoczynek. Rozmieszczenie oddziałów i pododdziałów powinno zapewnić możliwość szybkiego rozpoczęcia marszu. W czasie dłuższych odpoczynek ubezpieczenie marszowe staje się ubezpieczeniem postoju, a poszczególne oddziały /pododdziały/ w zależności od potrzeb organizują ubezpieczenie bezpośrednie i prowadzą rozpoznanie wokół zajmowanych rejonów.

Tyły dywizji i oddziałów uzupełniają zużyte zapasy a przede wszystkim materiały pędne i smary.

W wypadku nalotu lotnictwa nieprzyjaciela oddziały /elementy ugrupowania marszowego/ kontynuują marsz. Artyleria przeciwlotnicza i przeciwlotnicze karabiny maszynowe prowadzą ogień do atakujących samolotów nieprzyjaciela. Do samolotów działających na niskich pułapach prowadzą ogień wyznaczone w pododdziałach karabiny maszynowe.

Jeżeli istnieje zagrożenie użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia, wojska na odpowiedni sygnał zakładają indywidualne środki ochronne nie przerywając marszu.

W razie wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych na maszerujące wojska dywizji, należy zorganizować rozpoznanie rejonów, ustalić straty oraz udzielić

pomocy porażonym i rannym. Pododdziały, które w wyniku uderzeń jądrowych nieprzyjaciela utraciły zdolność marszową celowym jest przekazać odpowiednim organom układu terytorialnego celem przeprowadzenia zabiegów specjalnych. Jeśli organa układu terytorialnego nie mają takich możliwości, wówczas likwidację skutków przeprowadza dywizja własnymi siłami. To jednak opóźni wykonanie zadania przez dywizję.

Skażone odcinki dróg bojowymi środkami promieniotwórczymi poszczególne kolumny powinny obejść. W wypadku braku dróg, obejścia dokonuje się na maksymalnych szybkościach, przy czym stan osobowy powinien założyć indywidualne środki ochronne. Czołgi pokonują teren skażony z zamkniętymi lukami, a BTR-y samochody powinny mieć założone brezenty. Po pokonaniu odcinka skażonego poszczególne oddziały /pododdziały/ za zgodą dowódcy dywizji mogą zatrzymać się i dokonać częściowych zabiegów specjalnych o ile jest to koniecznym. Jeśli sytuacja nie jest groźna zabiegi mogą być przeprowadzone w rejonie odpoczynków.

W toku trwania marszu dywizja powinna być w stałej gotowości do przyjęcia walki z nieprzyjacielem. Małe grupy nieprzyjaciela zwalczają organa rozpoznawcze i ubezpieczenia marszowe. Przy napotkaniu większych sił, dowódca dywizji powinien rozwinąć część lub całość sił dywizji i stoczyć z nimi bój spotkaniowy.

x

x

x

Uogólniając omówione w skrypcie zasady dotyczące organizacji i prowadzenia marszu na dużą odległość, szczególnie w początkowym okresie wojny można wyciągnąć następujące wnioski :

1. Dywizje wchodzące w skład wojsk operacyjnych zanim wezmą udział w pierwszej operacji muszą być przegrupowane w rejonu wyjściowe. Najbardziej typowym sposobem przegrupowania z chwilą wybuchu wojny raketowo-jądrowej jest wykonanie marszu na etatowych środkach transportowych. Marsze będą z zasady marszami forsownymi.

2. Dywizje przegrupowujące się z głębi kraju w kierunku nieprzyjaciela na drogach, powinny mieć "zielone światło". Wymaga to dokładnego planowania przegrupowania przez sztaby wyższego szczebla.
Przy zorganizowanym systemie OTK, główny ciężar zabezpieczenia bojowego, drogowego, materiałowego i medycznego oraz regulacji ruchu powinien spoczywać na wojskach OTK i siłach oraz środkach układu terytorialnego, zarówno własnego kraju jak i państw zaprzyjaźnionych.
3. Zabezpieczenie marszu dywizji przez wojska OTK oraz siły i środki układu terytorialnego wymaga od sztabu dywizji nawiązania stałej współpracy z tymi organami zarówno w okresie organizacji marszu, jak i w toku jego prowadzenia.
4. Dywizje przeznaczone do wzięcia udziału w pierwszej operacji powinny otrzymać zadanie na przegrupowanie w okresie pokojowym. Pozwala to na dokładne zaplanowanie marszu co ułatwi jego wykonanie w warunkach oddziaływania przez nieprzyjaciela bronią masowego rażenia.
5. Dowodzenie w marszu powinno odbywać się nie tylko z SD i KSD ale przez RGD organizowaną doraźnie z dowództwa i sztabu dywizji. Pożądanym jest wyposażać RGD w śmigłowce z zainstalowaną na nich aparaturą radiową.

OPRACOWAŁ :
ADIUNKT KATEDRY TO i SZTUKI OPERAC.

mjr dypl. E. KUZNIEWSKI

Wydrukowano w 173 egz.

Egz. nr 1-150 B.T.
Egz. nr 151-170 OSWPanc
Egz. nr 170-173 AWP
Wyk. mjr Kuźniewski
Druk. Cz.B.
Nr ks.0351/WW